

**НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ**

**“ПРИНЦИП РІВНОСТІ ТА ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ
В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ”**

Олег Володимирович Олійник,
експерт Ради Європи з європейського
антидискримінаційного права, адвокат

ПРИНЦИП РІВНОСТІ

Загальна декларація прав людини 10.12.1948 проголосила фундаментальність рівності:

Визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їх прав є основою свободи, справедливості та загального миру (преамбула).

Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах (ст. 1).

Всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом. Усі люди мають право на рівний захист від якої б то не було дискримінації, що порушує цю Декларацію, і від якого б то не було підбурювання до такої дискримінації (ст. 7).

Конституція України гарантує рівність (ч. 4 ст. 13, ст.ст. 21, 24, ч. 3, 5 ст. 36, ч. 2 ст. 43, ч. 1 ст. 51, ч. 1 ст. 52, п. 5 ст. 116, п. 2 ч. 3 ст. 129).

**Визначення дискримінації Комітетом ООН з прав
людини (Зауваження загального порядку №18:
недискримінація,
XXXVII сесія (1989), п. 7)**

Дискримінація - це

будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, майнового стану, народження або іншої обставини,

яка має на меті або наслідком знищення чи применшення визнання, використання або здійснення всіма особами на рівних умовах усіх прав і свобод.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

підписання: 04.11.1950

ратифікація: 17.07.1997

набуття чинності: 11.09.1997

Стаття 14. Заборона дискримінації

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

ПРОТОКОЛ № 12 ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

підписання: 04.11.2000

ратифікація: 09.02.2006

набуття чинності: 01.07.2006

Стаття 1. Загальна заборона дискримінації

1. Здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

2. Ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою, наприклад за тими, які зазначено в пункті 1.

ПОНЯТТЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ

Дискримінацією є порушення принципу рівності.

1. Застосування *різного* поводження.
2. Без *об'єктивного* та *розумного обґрунтування*.
 - 2.1. *Різниця* у поводженні не переслідує легітимну мету.
 - 2.2. *Різниця* у поводженні не забезпечує пропорційність ужитих заходів поставленій меті.
3. Щодо осіб, які перебувають в *однаковому* становищі.
4. *Єдиною підставою різниці* є особистісна характеристика (або сукупність таких характеристик).
5. При користуванні ними конвенційними правами (ст.14) або будь-якими правами, передбаченими національним законом (ст. 1 Протоколу №12).

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ

Позитивні зобов'язання щодо захисту від дискримінації

Відповідно до Статті 14 користування правами і свободами Конвенції «має бути забезпечене» без дискримінації за будь-якою ознакою. Це означає, що Держава має позитивні зобов'язання за Статтею 14, так само як і негативне зобов'язання утримуватися від дискримінації у своїх діях. Суд зазвичай відповідає на скаргу, пов'язану з дискримінацією, тим, що встановлює наявність позитивного зобов'язання у відповідній матеріальній статті або відхиляє її, не виявивши матеріального позитивного зобов'язання. У разі якщо Суд визначає, що згідно з якимись певним матеріальним становища існують позитивні зобов'язання, Держава повинна виконувати ці позитивні зобов'язання без якої б то не було дискримінації.

У справі *Opuz v. Turkey* (2009 р.) Суд підкреслив позитивні зобов'язання Держави вживати ефективних заходів у відповідь на насильство проти жінок для недопущення в таких випадках дискримінації.

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ

Позитивне зобов'язання щодо забезпечення особливого поведження

Стаття 14 містить позитивне зобов'язання забезпечувати особливе поведження як частини зобов'язання щодо недопущення дискримінації.

У справі *Thlimmenos v. Greece* (2000 р.) Суд встановив, що порушення може виникнути тоді, коли Держава «без об'єктивного і достатнього обґрунтування» не поводить по-різному з людьми, які перебувають в значно нерівних умовах».

ПОЗИТИВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ДЕРЖАВИ

**Позитивне зобов'язання проводити розслідування
(процесуальні зобов'язання)**

В рішенні Великої Палати в справі *Nachova and Others v. Bulgaria* (2005) Суд підтвердив, що в тих випадках, коли є підозра в наявності расового підґрунтя вчиненого насильства, Держава має «процесуальне зобов'язання» розслідувати такі расистські мотиви. Це позитивне зобов'язання впливає зі Статті 14 у поєднанні зі Статтями 2 і 3.

Рішення Христинівського райсуду Черкаської області від 04.10.2004 у справі № 2-662-2004 про повне задоволення повторної третьої скарги Грабової О.К. на неправомірні діяння начальника управління праці та соцзахисту населення Христинівської РДА Черкаської області з розгляду її звернення від 09.10.2003 про одноразову виплату ветерану війни у зв'язку з 50-ю річницею Перемоги у Великій Вітчизняній війні:

ненаданням відповіді на зазначене в зверненні питання порушено права Грабової О.К., гарантовані ч. ч. 1, 2 ст. 24, ч. ч. 1, 2 ст. 28, ч. 2 ст. 34 Конституції України, ст.ст. 3, 8, 13, 14 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод, а саме:

- на заборону поводження, що принижує гідність;
- на повагу до приватного та сімейного життя;
- на ефективний засіб правового захисту;
- на недискримінацію,

порушено особисті права Грабової О.К.:

- на правову інформацію щодо соціального захисту;
- на увагу та повагу до літньої людини та ветерана війни;
- на повагу до гідності та прав людини;
- на свободу, впевненість і самовизначення людини в Україні,

а також принижено честь і гідність Грабової О.К.